

„Kiusamisest vabaks!“ 2022/2023. õppeaasta kontrollnimekiri programmiga liitunud haridusasutustele

Aleksandra Munts-Avajõe, Saskia Muru
Programmi „Kiusamisest vabaks!“ koordinaatorid

Aleksandra Munts-Avajõe

Saskia Muru

	September - detsember 2022	Jaanuar - märts 2023	Aprill - juuni 2023	Täpsustus
KOOSTÖÖ-KOKKULEPPE SÕLMIMINE	✓			Sõlmitakse ühekordselt liitumise ajal. Õppeaasta alguses tuleks üle kontrollida, kas haridusasutusel on varasematel aastatel digiallkirjastatud koostöökokkulepe. Juhul, kui pole, leiate lisainfot programmi veebist rubriigis „Liitunud asutused“. Koostöökokkulepe annab haridusasutusele ametliku kinnituse enda seotusest programmiga „Kiusamisest vabaks!“ ning tänu sellele olla teadlik oma võimalustest, mida pakub programmi eestvedajana haridusasutusele MTÜ Lastekaitse Liit.

	September - detsember 2022	Jaanuar - märts 2023	Aprill - juuni 2023	Täpsustus
PROGRAMMI KONTAKTISIKU (KOORDINAATORI) MÄÄRAMINE HARIDUSASUTUSES	✓	Vajadusel teavitatakse kontaktisiku muutmisest.	Vajadusel teavitatakse kontaktisiku muutmisest.	Õppeaasta alguses valitakse haridusasutuses programmi kontaktisik. Juhul, kui kontaktisik haridusasutuses muutub, on vaja sellest informeerida e-kirjaga kiusamisestvabaks@lastekaitseliit.ee, et haridusasutusel oleks alati värsked ülevaade programmitegevustest: koolitused, teabepäevad, üritused, temaatilised tunnikavad jne.
REGISTREERIMINE PÕHI- JA JÄTKUKOOLITUSTELE	✓	✓	✓	Õppeaasta alguses on programmi kontaktisikul vaja kontrollida, kes haridusasutuses ei ole läbinud "Kiusamisest vabaks!" koolitust (nt uued töötajad) või kellele oleks vajadus koolitust uuesti läbida. Koolituste toimumise aegu ja kohti saab vaadata programmi veebilehel rubriigis „Üritused ja koolitused“. Programmi „Kiusamisest vabaks!“ koolitusi korraldab MTÜ Lastekaitse Liit ning need on osalejatele tasuta tänu Haridus- ja Teadusministeeriumi toetusele.
„KIUSAMISEST VABAKSI!“ MATERJALIDE TELLIMINE	✓	✓	✓	Enne õppeaasta algust oleks hea õpetajatelt uurida, milliseid materjale või vahendeid nad vajavad programmiga töötamiseks. Kõiki metoodilisi materjale ning vahendeid saab tellida e-poe kaudu õppeaasta jooksul. Koolieelses lasteasutuses on vaja aastaringelt kontrollida, kas kõigil lastel on olemas oma isiklik väike Sõber Karu, mille ta lasteaia lõpetades endaga koju kaasa saab. Juhul, kui vanem ei saa toetada oma lapsele Sõber Karu ostmist, siis palume lasteaial tagada, et kõigil lastel oleks õppevahend olemas.
METOODILISED MATERJALID PROGRAMMI VEEBILEHEL	✓	✓	✓	Kõik õppuse läbinud põhikoolituse õpetajad saavad kasutada metoodilisi materjale ka elektroniliselt ning tasuta (sh metoodilised kohvrid). Selleks peab iga spetsialist end registreerima www.kiusamisestvabaks.ee kasutajaks veebilehe paremas nurgas „Logi sisse“ kaudu.

	September - detsember 2022	Jaanuar - märts 2023	Aprill - juuni 2023	Täpsustus
KIUSAMISE ENNETAMISE TÖÖRÜHMA MOODUSTAMINE (või muu sama eesmärgiga töörühma nimetus, nt VAIMSE TERVISE TÖÖRÜHM)	✓	Soovituslikud on töörühma kohtumised vähemalt kord kuus.	Soovituslikud on töörühma kohtumised vähemalt kord kuus.	<p>Õppeaasta alguses moodustatakse programmi rakendamiseks haridusasutuses kiusamise ennetamise töörühm, mille liikmed tegelevad programmiga seotud töö igapäevase juhtimisega. Soovituslikult kuuluvad töörühma koosseisu õppeasutusepoolne "Kiusamisest vabaks!" koordinaator (kontaktisik suhtluses Lastekaitse Liiduga), erinevate klasside õpetajad, esindaja(d) õpilasesindusest, hoolekogu lastevanemate esindaja(d).</p> <p>Parima ja püsiva tulemuse nimel on töörühma soovituslikud tegevused:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✦ haridusasutuse personali teavitamine, motiveerimine ja kaasamine kiusamise ennetamisse; ✦ töörühma tegevuste väljatöötamine igaks õppeaastaks (nt kiusamise ennetamisele orienteeritud üritused, koolitused, koosolekud, teemapäevad, kogemuspäevad); ✦ tähelepanu suunamine personali kaasamiskultuuri täiskasvanute kui eeskuju rolli arendamisele; ✦ lastevanemate teavitamine ja kaasamine programmiga seotud tegevustesse; ✦ programmegevuste kajastamine nii asutusesiseselt kui -väliselt (asutuse infotahvlid, kommunikatsioonikanalid, sh kodulehed ja sotsiaalmeedia); ✦ haridusasutuse kodulehel ja/ või õppehoonetes kiusamisvaba haridusteega seotud teavitusmaterjalide esitlemine.

	September - detsember 2022	Jaanuar - märts 2023	Aprill - juuni 2023	Täpsustus
PROGRAMMI KASUTUS ON SISSE VIIDUD HARIDUSASUTUSE SISEDOKUMENTATSIOONI	✓	Vajadusel uuendatakse.	Vajadusel uuendatakse.	Aasta alguses üle kontrollida, et: <ul style="list-style-type: none"> ✦ programmi liikmena on haridusasutuse arengukavas läbivalt kajastatud väärtuskasvatuse ja kiusamise ennetamisega seotud tegevused; ✦ kodukorras ja tegutsemispõhimõtetes on esil üldinimlikud ja ühiskondlikud väärtused; ✦ õppekavasse, üldtööplaani ning ainetundide ja tunnivälise sündmuste kavadesse on lisatud väärtuskasvatuse põhimõtted ja vastavad tegevused.
„KIUSAMISEST VABAKSI!“ LOGO JA KIRJELDUSE LISAMINE HARIDUSASUTUSE VEEBI	✓	Vajadusel info uuendamine.	Vajadusel info uuendamine.	Programmi „Kiusamisest vabaksi!“ kajastav info ja logo on kättesaadavad veebilehelt www.kiusamisestvabaks.ee rubriigis „Programmist“.
„KIUSAMISEST VABAKSI!“ REGULAARSE LASTEKOOSOLEKU PLANEERIMINE	✓	Vähemalt kord nädalas 30-45 min koosoleku vormis ja läbivalt lõimitud õppe- ja kasvatusprotsessi.	Vähemalt kord nädalas 30-45 min koosoleku vormis ja läbivalt lõimitud õppe- ja kasvatusprotsessi.	Õppeaasta alguses tuleb leida päev/aeg „Kiusamisest vabaksi!“ lastekoosoleku (karukoosoleku) läbiviimiseks. Eriti vajalik on koosoleku rutiini loomine koolieelsetes asutustes ja I kooliastmes. Lisaks igapäevasele lastekoosolekule planeerige programmi tegevusi ka ainetundidesse.
„KIUSAMISEST VABAKSI!“ KIRJADE VÄLJASAATMINE VÕI KÄTTEANDMINE LASTEVANEMATELE	✓	Vajadusel uutele rühma või klassi lastevanematele.	Vajadusel uutele rühma või klassi lastevanematele.	Programmi veebilehe rubriigis „Metoodika igapäevaelus“ - „Metoodilised materjalid“ - on kirjad lühikese programmituvustuse ja nõuannetega lastevanematele väljasaatmiseks.

	September - detsember 2022	Jaanuar - märts 2023	Aprill - juuni 2023	Täpsustus
ÜHISTE VÄÄRTUSTE KOKKULEPPE KOOSTAMINE PROGRAMMI VÄÄRTUSTE PLAKATITE KAUDU KOGU RÜHMA VÕI KLASSIGA	✓	Märgata laste head käitumist. Vajadusel uuendada plakati, lisades uusi reegleid või ümber sõnastada vanu kokkuleppeid.	Märgata laste head käitumist. Vajadusel uuendada plakati, lisades uusi reegleid või ümber sõnastada vanu kokkuleppeid.	<ul style="list-style-type: none"> ✦ Programmi kodulehelt saab alla laadida Sõber Karu täitmata plakati (see on olemas ka metoodilises kohvris) või tellida trükituna e-poest. ✦ Leidke aega sõnastamaks rühma heaolu edendavaid kokkuleppeid. Otsustagu lapsed ise, milles kokku leppida. Kirjalike kokkulepete sõlmimisel eelistavad Eesti haridusasutused positiivset sõnaseadet. Nii soovitatakse vältida väljendeid: „Ei/Ära jookse!“, „Ei/Ära karju!“, „Ei/Ära löö!“, „Ei/Ära kiusa!“. Parem on: „Liigun rahulikult“, „Räägin vaikse häälega“, „Suhtlen viisakalt“, „Olen igaühele hea kaaslane“. ✦ Laske lastel kokkuleppe servale lisada oma allkirjad või sõrmejäljed, mis kinnitavad, et nende omanikud kohustuvad ühiselt koostatud kokkuleppeid täitma. ✦ Tutvustage plakati ka vanematele, et nad saaksid kirjapandu täitmist toetada kodus.
SÕBER KARU MÄRKMIKU „SUUR SÕBER KARU KÜLASTAB LASTE KODUSID“ KASUTAMISE KOKKULEPE LASTE JA VANEMATEGA (lasteaed ja I kooliaste)	✓	✓	✓	<ul style="list-style-type: none"> ✦ Pärast Suure Sõber Karuga tutvumist hakatakse teda lasterühmades kasutama ja endale külla kutsuma. Loosi alusel võtab iga laps Sõber Karu üheks nädalavahetuseks oma koju. ✦ Pere kirjutab märkmikku jutukesi enda nädalavahetusest ning lisab joonistusi või fotosid, kus fookuses on üldinimlikud väärtused, mitte pere materiaalsed võimalused. Nii toetab Sõber Karu „Kiusamisest vabaks!“ väärtusi ka kodus keskkonnas. ✦ Märkmik on „Kiusamisest vabaks!“ kohvris, selle saab ka ise teha või eraldi osta programmi e-poest.

	September - detsember 2022	Jaanuar - märts 2023	Aprill - juuni 2023	Täpsustus
„KIUSAMISEST VABAKSI!“ KOOSOLEK LASTEVANEMATELE VÄHEMALT KAKS KORDA AASTAS	✓		✓	Programmi veebilehe rubriigis „Metoodika igapäevaelus“ - „Metoodilised materjalid“ - on lisatud lastevanemate koosoleku esitlused. Peatükid valivad ja viivad läbi õpetajad ise. Soovitatav on vanemaid mitte lihtsalt informeerida programmi põhimõtetest ja tegevustest, vaid teha programmi tegevusi koos nendega - just neidsamu, mida ka õpetajad koos lastega teevad.
TÄHTPÄEVADE TÄHISTAMINE „KIUSAMISEST VABAKSI!“ TUNNIKAVADE PÕHJAL	✓	✓	✓	Avalikustatakse kord kuus programmi veebilehel rubriigis „Metoodika igapäevaelus“ graafiku alusel: <ul style="list-style-type: none"> ✦ 21. september 2022 - rahvusvaheline rahupäev; ✦ 10. oktoober - ülemaailmne vaimse tervise päev; ✦ 16. november 2022 - rahvusvaheline sallivuspäev; ✦ 10. detsember 2022 - rahvusvaheline inimõiguste päev; ✦ 11. jaanuar 2023 - rahvusvaheline aitäh-päev; ✦ 8. veebruar 2023 - ülemaailmne turvalise interneti päev; ✦ 14. märts 2023 - emakeelepäev; ✦ 7. aprill 2023 - rahvusvaheline tervispäev; ✦ 4. mai 2023 rahvusvaheline kiusamisvastane päev; ✦ 1. juuni 2023 - rahvusvaheline lastekaitsepäev.
SÕBER KARU MASKOTI TELLIMINE	✓	✓	✓	Oluliste sündmuste isikupärastamiseks ning laste ja täiskasvanute rõõmustamiseks on võimalus laenutada Sõber Karu maskotti. Lisainfo veebilehe rubriigis „Metoodika igapäevaelus“.

Lastekaitse Liidu programmiga „Kiusamisest vabaks!“ liitunud haridusasutuses juhinduvad kõik juhtkonnaliikmed, õpetajad ja teised töötajad väärtustest, põhimõtetest ja töökorraldusest, mis:

- * *toetavad positiivset käitumist ja taunivad mistahes vormis kiusamist nii haridusasutuses, peredes kui kogukonnas;*
- * *kujundavad väärtuskasvatust ja toetavad lapsi, lähtudes sallivusest, hoolivusest, austusest ja julgusest kui põhiväärtustest;*
- * *suurendavad töötajate ja lastevanemate teadlikkust kiusamisvaba haridustee olulisusest;*
- * *tugevdavad nii õpilaste kui töötajate seas rühmavaimu ning hoiavad au sees heaks kaaslaseks olemist;*
- * *õpetavad lastele sotsiaalseid oskuseid ja kujundavad positiivseid käitumismudeleid;*
- * *tagavad vajadusepõhise reageerimise;*
- * *vähendavad kiusamise korral passiivsete pealtvaatajate osakaalu ja tõstavad aktiivsete sekkujate rolli;*
- * *tagavad aktiivse ja süstemaatilise osalemise kiusamise ennetamisele orienteeritud tegevustes, sh kiusamise ennetamise töörühma töös, „Kiusamisest vabaks!“ koolitustel ja teabepäevadel; temaatiliste ürituste korraldamises, õppeaasta jooksul tähistatud kiusamisvaba haridustee väärtustega seotud teemapäevadel.*